

JUSTITSMINISTERIET

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K
DK Danmark

Dato: 5. november 2019
Kontor: Formueretskontoret
Sagsbeh: Jakob Dalsgaard
Sagsnr.: 2019-0030-2817
Dok.: 1262399

Hermed sendes besvarelse af spørgsmål nr. 73 (Alm. del), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 14. oktober 2019. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Preben Bang Henriksen (V).

Nick Hækkerup

/

Mette Kjølby Miller-Harris

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

T +45 7226 8400
F +45 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørgsmål nr. 73 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg:

”Vil ministeren redegøre for den aktuelle praksis vedrørende krav om politianmeldelse mod domsanbragte i relation til plejepersonales mulighed for erstatning fra Erstatningsnævnet, idet der henvises til Erstatningsnævnets praksisændring i 2014 – med krav om politianmeldelse fra plejepersonale – der ved Højesterets dom af 4. september 2018 i realiteten blev tilsidesat, men alligevel bruger eksempelvis Nordjyllands Politi store ressourcer på efterforskning, forsvarerbeskikkelse, afhøring, sagsbehandling osv. i situationer, hvor Statsadvokaten som absolut hovedregel opgiver tiltale mod den i forvejen domsanbragte person, alt sammen med massivt forgæves tidsforbrug for politiet til følge for ikke at tale om forgæves tidsforbrug for forsvarere, plejepersonale, domstole og Statsadvokaten?”

Svar:

1. Justitsministeriet har til brug for besvarelsen af spørgsmålet indhentet en udtalelse fra Erstatningsnævnet, der har oplyst følgende:

”Erstatningsnævnet yder efter offererstatningslovens § 1 på vegne af staten erstatning og godtgørelse for personskade, der forvoldes ved overtrædelse af straffeloven eller lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning. Efter offererstatningslovens § 10 er erstatningen betinget af blandt andet, at lovovertrædelsen er anmeldt inden 72 timer. Betingelsen kan fraviges, hvis forholdene taler for det.

Plejepersonale for domsanbragte, som søger erstatning ved Erstatningsnævnet, indgår som en del af den særlige tilfældegruppe af plejepersonale, pædagoger, skolelærere og andre personalegrupper med særlige omsorgsfunktioner mv., der kommer til skade, fordi f.eks. en patient, en beboer eller en elev opfører sig voldsomt, truende eller decideret voldeligt.

Såfremt der foreligger politianmeldelse i en sådan sag, danner politiets efterforskning og eventuelle afgørelse om påtaleundladelse, tiltalefrafald eller tiltale grundlaget for nævnets afgørelse om, hvorvidt der som forudsat i offererstatningslovens § 1 har været tale om en straffelovsovertrædelse. I de tilfælde, hvor der er rejst tiltale ved domstolene, følger nævnet naturligvis rettens afgørelse om, hvorvidt der har været tale om en straffelovsovertrædelse, ligesom nævnet efter offererstatningslovens § 11 a følger rettens eventuelle afgørelse om erstatning.

I praksis foretages der imidlertid ofte ikke politianmeldelse i sådanne sager, ligesom ansøgningen om erstatning ofte først indsendes til Erstatningsnævnet lang tid efter, at hændelsen har fundet sted. Erstatningsnævnet vil i så fald ved modtagelsen af en

ansøgning om erstatning (i relevant omfang) anmode institutionens ledelse om en udtalelse vedrørende det nærmere hændelsesforløb i forbindelse med den pågældende hændelse samt om baggrunden for, at hændelsen ikke er politianmeldt. Nævnet vil endvidere indhente sagens akter fra Arbejdsmarkedets Erhvervssikring. Nævnet vil herefter først og fremmest tage stilling til, hvorvidt der er grundlag for at dispensere fra kravet om (rettidig) anmeldelse til politiet i offererstatningslovens § 10, stk. 1, 1. led, og dernæst – hvis der er grundlag for at dispensere – tage stilling til, om forholdet kan anses for omfattet af offererstatningsloven i medfør af lovens § 1, det vil sige om ansøgeren har pådraget sig en personskade som følge af en straffelovsovertrædelse.

Erstatningsnævnet havde før 2014 en lempelig praksis for at meddele dispensation fra kravet om politianmeldelse i sager, hvor plejepersonale mv. udsættes for vold på deres arbejde. Den lempelige praksis er i nævnets årsberetning for 2013, pkt. 7.2.2, beskrevet bl.a. således:

”Erstatningsnævnet dispenserer som regel fra kravet i offererstatningslovens § 10, om at episoden skal være politianmeldt inden 72 timer (for handlinger begået før 01-07-2011: ”uden unødigt ophold”, dvs. inden 24 timer). Nævnet følger hermed en henstilling fra Folketingets Retsudvalg i FT 1984-85, tillæg B, sp. 1355, i forbindelse med lovændringen i 1985, hvorved der indførtes retskrav på erstatning efter offererstatningsloven. Det hedder i henstillingen: ”[Retsudvalget] finder, at erstatningsnævnet i forbindelse med nævnets samlede vurdering af, om kravet om politianmeldelse i § 10 bør fraviges i de konkrete sager, som måtte blive forelagt for nævnet til afgørelse, bør være opmærksom på, at pædagogiske og behandlingsmæssige hensyn kan tale imod en politianmeldelse.”

Har ansøgeren, efter at være blevet opfordret til at indgive politianmeldelse, modsat sig dette eller i øvrigt ikke villet medvirke til sagens oplysning, vil der dog fortsat kunne meddeles ansøgeren afslag i henhold til offererstatningslovens § 10 eller dennes analogi.”

I 2014 ændrede Erstatningsnævnet denne praksis, således at dispensation kun blev meddelt, hvis konkrete, individuelle pædagogiske og/eller behandlingsmæssige hensyn vedrørende skadevolderen talte imod politianmeldelse. Praksisændringen blev offentliggjort i juni 2015 i nævnets årsberetning for 2014 (pkt. 7.2.2.1).

Højesteret afsagde den 04-09-2018 dom i en sag anlagt mod Erstatningsnævnet af en ansat på en institution for unge (U.2018.3697H). Højesteret fandt i den forbindelse blandt andet, at Erstatningsnævnets praksisændring i 2014 var uden

hjemmel i loven, og at nævnet derfor var forpligtet til som efter den tidligere praksis at dispensere også i tilfælde, hvor den manglende politianmeldelse er begrundet i generelle pædagogiske eller behandlingsmæssige hensyn på den pågældende institution.

Med den afsagte dom underkendte Højesteret således den praksisændring vedrørende politianmeldelse i sager om plejepersonales mv. tilskadekomst i arbejdstiden, som Erstatningsnævnet foretog i 2014. Erstatningsnævnet har derfor ændret sin praksis i overensstemmelse med Højesterets dom, og nævnets praksis svarer nu igen til nævnets lempelige praksis fra før 2014.

Det betyder, at Erstatningsnævnet for eksempel vil se bort fra og dispensere fra kravet om politianmeldelse i sager, hvor ansatte på institutioner mv. er blevet udsat for vold af personer, som er anbragt på institutionen, og hvor den manglende politianmeldelse er begrundet i generelle pædagogiske eller behandlingsmæssige hensyn til beboerne på den pågældende institution, idet inddragelse af politi i sådanne episoder vil vanskeliggøre det fortsatte pædagogiske behandlingsarbejde med beboerne på institutionen. Nævnet vil således altid i praksis dispensere i denne type sager, medmindre den skadelidte ansatte efter at have været opfordret hertil direkte har modsat sig, at episoden anmeldes til politiet.

Endelig henvises til Erstatningsnævnets årsberetning for 2018, pkt. 7.6, hvor nævnets praksis vedrørende plejepersonales tilskadekomst i arbejdstiden er beskrevet i relation til offererstatningslovens § 1 og § 10.”

2. Justitsministeriet har til brug for besvarelsen af spørgsmålet endvidere indhentet en udtalelse fra Rigspolitiet, der har oplyst følgende:

”Rigspolitiet har til brug for besvarelsen indhentet en udtalelse fra samtlige politikredse vedrørende politikredsens praksis i forbindelse med anmeldelse fra plejepersonale af personer, der er domsanbragte, herunder om der er sket ændringer i politikredsens praksis på baggrund af den i spørgsmålet omtalte dom fra Højesteret af 4. september 2018.

Et flertal af politikredsene (Nordjyllands Politi, Østjyllands Politi, Midt- og Vestjyllands Politi, Fyns Politi, Sydsjællands og Lolland-Falsters Politi, Nordsjællands Politi og Københavns Vestegns Politi) har oplyst, at sager om anmeldelse om vold, trusler eller andet mod plejepersonale på en institution for domsanbragte behandles på samme måde som øvrige anmeldelser vedrørende samme type af forbrydelser.

Dette indebærer, at politiet i henhold til retsplejelovens generelle bestemmelser i § 742, stk. 2, og § 749 iværksætter en ef-

terforskning, når der er en rimelig formodning for, at der er begået et strafbart forhold. I så fald efterforskes sagen på sædvanlig vis med sikring af beviser samt afhøring af forurettede, mistænkte/sigtede og eventuelle vidner. Der vil endvidere blive foranstaltet forsvarerbeskikkelse i forhold til den mistænkte/sigtede, idet der er et krav om forsvarertilstedeværelse ved afhøringer af sigtede med mental afvigelse.

Midt- og Vestsjællands Politi har oplyst, at politikredsen har udarbejdet en vejledning til personaleledere på institutioner, bosteder og psykiatriske hospitalsafdelinger om anmeldelse til politiet af strafbare handlinger vedrørende vold og trusler mod ansatte og mellem beboere. Det fremgår af denne vejledning, at der ikke er et krav om anmeldelse for at få erstatning.

Endvidere har en række politikredse oplyst, at de har jævnlig kontakt med institutioner for domsanbragte, og at det i den forbindelse er oplyst fra politiets side, at der ikke er et krav om anmeldelse til politiet for at kunne få erstatning fra Erstatningsnævnet.

En række politikredse (Sydøstjyllands Politi, Syd- og Sønderjyllands Politi samt Københavns Politi) har oplyst, at der i forhold til anmeldelser fra plejepersonale mod personer, der er domsanbragte, indledningsvis tages kontakt til anmelderen med henblik på at afklare, om anmeldelsen alene sker af hensyn til en erstatningssag eller om der er tale om en reel anmeldelse. Er det første tilfældet, vil der typisk blive truffet beslutning om ikke at indlede efterforskning, jf. retsplejelovens § 749, stk. 1, eller om at indstille en iværksat efterforskning, jf. retsplejelovens § 749, stk. 2.

Det bemærkes, at Bornholms Politi i 2019 ikke har modtaget anmeldelser om vold begået af domsanbragte over for plejepersonale.

Endelig har flere politikredse oplyst, at der ikke anvendes flere ressourcer til denne type sager end andre sager, og at de anmeldelser, der modtages fra de omtalte institutioner – i forhold til andre sager om vold og trusler – som oftest er godt belyst allerede ved anmeldelsen, ligesom både den formodede gerningsmand og eventuelle vidner allerede er identificeret.

Rigspolitiet vil på baggrund af høringen af politikredsene tage skridt til at sikre en ensretning af praksis på området. Rigspolitiet vil i den forbindelse inddrage Erstatningsnævnet.”

3. Endelig har Justitsministeriet til brug for besvarelsen af spørgsmålet indhentet en udtalelse fra Rigsadvokaten, som har indhentet en udtalelse fra statsadvokaterne, der har oplyst følgende:

”Statsadvokaterne har forstået spørgsmålet således, at det retter sig mod statsadvokaternes anvendelse af tiltalefrafald overfor personer, der er idømt foranstaltninger efter straffelovens § 68-70.

Såfremt en dømt person begår kriminalitet mod plejepersonale under igangværende foranstaltning, vil den retlige følge bero på en konkret vurdering af sagen.

Der henvises i den forbindelse til Rigsadvokatens meddelelse om psykisk afvigende kriminelle pkt. 5.6, hvor det blandt andet anføres:

(uddrag fra pkt. 5.6 – Kriminalitet begået forud for eller under en igangværende foranstaltning, herunder forvaringsdom)

”Hvis en foranstaltningsdømt begår ny kriminalitet under en igangværende foranstaltning, er der følgende sanktionsmuligheder:

- Bøde
- Tiltalefrafald
- Ny dom og eventuelt ophævelse af den igangværende foranstaltning

Sager på bødeniveau skal som udgangspunkt afgøres på sædvanlig vis.

Statsadvokaterne kan, når særlige omstændigheder ikke gør sig gældende, frafalde tiltale (tiltalefrafald) for lovovertrædelser begået af personer, der er undergivet foranstaltninger i medfør af straffelovens § 68 eller § 69, jf. § 2, nr. 3, i bekendtgørelse nr. 792 af 18. juni 2018 om politidirektørernes og statsadvokaternes adgang til at frafalde tiltale.

Det er en forudsætning for at meddele tiltalefrafald, at sigtedes skyld er utvivlsom, eller at alle faktiske omstændigheder i forbrydelsens gerningsindhold er erkendt.

Det beror på en konkret vurdering, om statsadvokaten bør meddele tiltalefrafald for kriminalitet begået under en igangværende foranstaltning. I denne vurdering bør bl.a. indgå:

- Den nu påsigtede strafbare handlings art og/eller grovhed. I de tilfælde, hvor den nu påsigtede kriminalitet er grovere end den kriminalitet, der udløste den igangværende foranstaltning, og eventuelt må forventes at udløse en mere indgribende foranstaltning, skal sagen ikke afgøres med tiltalefrafald.
- Antallet af tidligere meddelte tiltalefrafald for kriminalitet begået under den igangværende foranstaltning.

- Om proportionalitetshensyn eller den fastsatte længstetid indebærer, at den igangværende foranstaltning inden for en kortere periode ophæves eller bortfalder.
- Om der i øvrigt er behov for en anden form for foranstaltning end den igangværende.

Hvis den statsadvokat, der agter at afgøre en straffesag med et tiltalefrafald, ikke fører tilsyn med den igangværende foranstaltning, skal sagen drøftes med den anden statsadvokat, inden der træffes afgørelse.

Den statsadvokat, der fører tilsyn med den igangværende foranstaltning, skal have en kopi af tiltalefrafaldet, ligesom denne skal sende en kopi af afgørelsen til den behandlende institution. Baggrunden herfor er, at et tiltalefrafald kan have betydning for den behandlende institutions senere udtalelse om, hvorvidt en idømt foranstaltning bør fortsætte eller ophæves.

Et tiltalefrafald meddelt efter bekendtgørelse nr. 792 af 18. juni 2018 eller tidligere tilsvarende regler vil fremgå af en udskrift af Kriminalregisteret, men vil ikke fremgå af straffeattesten.

Hvis foranstaltningsdømte personer, der er omfattet af straffelovens § 69, begår ny kriminalitet, skal det altid overvejes, om en foranstaltningsdom er formålstjenlig til at forebygge yderligere lovovertrædelser, eller om der i stedet skal idømmes straf.

Hvis sagen ikke kan afgøres med et tiltalefrafald, skal anklagemyndigheden – hvis betingelserne herfor i øvrigt er opfyldt – rejse tiltale.

Anklagemyndigheden kan i den forbindelse nedlægge påstand om, at det har sit forblivende med den igangværende foranstaltning. Denne påstand kan f.eks. anvendes,

- hvis der ikke er fastsat en længstetid for den igangværende foranstaltning, og der vil skulle fastsættes en længstetid for den ny kriminalitet, jf. straffelovens § 68 a, eller
- hvis den igangværende foranstaltning er en forvaringsdom, jf. straffelovens § 70.”

Det er således ikke statsadvokaternes opfattelse, at statsadvokaterne som absolut hovedregel ”opgiver tiltale” (anvender tiltalefrafald) mod i forvejen domsanbragte personer, men at det i givet fald sker efter en konkret vurdering af sagen, og hvis betingelserne for anvendelse af tiltalefrafald er opfyldt.”

4. Jeg har noteret mig, at Erstatningsnævnets praksis i dag følger Højesterets dom af 4. september 2018, og at der i vidt omfang dispenseres fra kra-

vet om politianmeldelse i sager, hvor plejepersonale mv. udsættes for vold eller lignende i forbindelse med arbejdet.

Endvidere har jeg noteret mig, at Rigspolitiet vil tage skridt til at sikre en ensretning af praksis på området.

Jeg har stor forståelse for, at det kan stille den ansatte i et stort dilemma, hvis den ansatte skal politianmelde den domsanbragte, som den ansatte har til opgave at drage omsorg for, med henblik på at den ansatte kan få sin berettigede erstatning.

Jeg kan i den forbindelse oplyse, at regeringen har nedsat en tværministeriel arbejdsgruppe under Beskæftigelsesministeriet, der skal afdække ansattes mulighed for erstatning, når de udsættes for vold mv. på arbejdet. Justitsministeriet og Finansministeriet deltager i arbejdsgruppen, der forventes at færdiggøre sit arbejde i foråret 2020. Den problemstilling, der er nævnt i spørgsmålet, forventes at blive behandlet af arbejdsgruppen.